

עֵץ הַדָּר

בְּהַר מְרוֹם יִשְׂרָאֵל אֲשַׁתְּלֶנּוּ
וְנָשָׂא עֵנָף וְעָשָׂה פְרִי.
[יהוקהל י"ז כ"ג]

מושא זכותן של הלכה

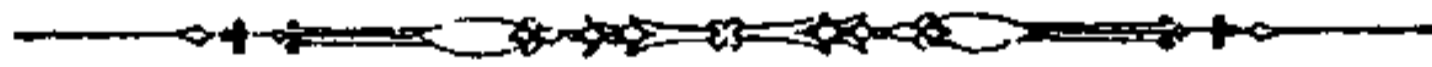
ע"ד

היתרון אשר לאתרוגים הכשרים המשומרים של אחינו
בני המושבות באה"ק תובכ"א, ופסולן של המורכבים.

מאת

אברהם יצחק הכהן קוק

עבד לעם קדוש על אדמת הקודש
פה עיר הקודש יפו והמושבות תובכ"א.

בעה"ק ירושלים תובכ"א

שנת תרס"ז לפ"ק

ראש אָמִיר.

וידעו כל עצי השדה כי אני ד' השפלתו
עץ גבוה, הגבהתי עץ שפל, הובשתי עץ
לח והפרחתי עץ יבש אני ד' דברתי ועשיתי.
[יחזקאל י"ז כ"ד].

זכמה דלית פסול ביעקב דלעילא, בן צריך
דלא יהא פסול באתרוג, לקיימא קרא
(שיר ד') כלך יפה רעיתי זכום אין בך.
[תקוני סוהר, תקנות חד ועשרין].

בכל המערכות המחולקות של המציאות והרוחני, הקודש והחול,
הננו מוצאים את היחש המקשר אחת לחברתה ע"י איזה אמצעי שמחברם ע"י
הוייתו המשותפת שיש בו ממין העליון וממין התחתון, מהימין ומהשמאל, מהרוחניות
והחומריות, מהקודש והחול. הנחה מוסכמת זאת מתאמת ע"פ עמקי גנוי תורה
ומתבארת ע"י חכמת החיפוש והנסיון בכל צד ופנה שאנחנו פונים, בכל מרחב
המציאות כולו, ובכל שדרותיו השונות [עיין עץ חיים היכל אבי"ע שער
ראשון פ"א].

ההשקפה הבהירה הזאת מביאה אותנו להסתכלות שלמה בעולם, ומשפעת
עלינו אור אמונתו, אהבתו ואחדותו של חי העולמים ברוך הוא וברוך שמו,
שבחר בנו ליחוד שמו הגדול ב"אהבה" שמספרה "אחד" "כי כל בשמים ובארץ"
[דברי הימים כ"ט י"א] דמהרגמינן: "דאחיד בשמיא ובארעא".

בין המערכות המחולקות שבמצות התורה הננו מוצאים הגדרה רשומה
המציגה לפנינו שתי שדרות מיוחדות כל אחת ואחת לברנה: הלא הגה המצות
התלויות בארץ והמצות שאינן תלויות בארץ, ובטו ששנינו [קדושין ל"ו ב']: "כל
מצוה שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ, ושאינה תלויה בארץ נוהגת
בארץ ובחוץ לארץ".

האמצעי המקשר הוא מתבקש יותר, ע"י מה שמוצאים בו קו פנימי
רוחני וכח מחיה אחד המתפשט על המחלקות המפולגות, וזה מצוי לנו גלוי
בהגדרה שאנו עסוקים בה — במצות ההלויות ושאינן תלויות בארץ, ע"פ דברי
הרמב"ן בפיו' התורה [בראשית כ"ו ה', ודברים י"א י"ח] שיסוד קיום כל המצות
בולן מצד ענין הפנימי והתכליתי הוא רק בארץ. ולפ"ז המצות שאינן תלויות
בארץ, הנוהגות ג"כ בחו"ל, אינן מכוונות לתכליתן בחו"ל, כ"א מפני שהם
מביאים את ישראל לשוב לארץ, והם משמרים את קדושתם, שבשובם לארץ לא
יהיו צריכים להתחיל את סדרי החיים מחדש בעם צעיר אשר זה מקרוב בא על
במת החיים, אלא שיהיה דרפם בחיים, בחיי עולם וחיי שעה, נכון לפניהם
כראוי לנוי איתן ועם עתיק יומין, אשר מוצאותיו מקדם מימי עולם; אשר רק
בשצף קצף גהרזק ממקור חייו, והגה הוא שב לאדמת מטעו לההערות כאורח
רענן, כי חי העולמים, יתברך שמו לעד, הוא מקור חייו. וכלשון הספרי שהוא
מקור הדעה הגשגכה והכוללת הזאת, ושמתם את דברי אלה וגו' אע"פ שאני
מגלה אתכם מן הארץ לחו"ל היו מצוינים במצות, שכשאתם חוזרים לא יהיו

— ב —

לכם חדשים, משל למלך שכעם על אשתי וחזרה בבית אביה אמר הוי מקושטת בתכשיטיך שכשתחזרי לא יהיו עליך חדשים, כך אמר להם הקב"ה לישראל בני היו מצוינים במצות שכשאתם חוזרים לא יהיו עליכם חדשים, הוא שירמיה אמר [ירמיה ל"א ב'] הציבי לך ציונים, אלו המצות שישראל מצוינים בהם, שימי לך המרורים זה חרבן בית המקדש, וכן הוא אומר [תהלים קל"ז] אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני. שיתי לבך למסילה דרך הלכת אמר להם הקב"ה לישראל בני ראו באלו דרכים הלכתם ועשו תשובה מיד אהם חוזרים לעריכם שנאמר שובי בתולת ישראל שובי אל עריך אלה. [רברים י"א י"ח].

היחש הגדול של כל המצות כולם אל ארץ ישראל מביא אותנו אל הדעה האמיתית, שהגשמה הפנימית של כל המצות כולן אפילו של אותן שאינן תלויות בארץ, היא הלוייה גם היא באמת בארץ, ומאידך המחיה נשמות הנה יונקות מרחוק כפי היכולת לצורך העמדת חיותם גם בחו"ל, "א"י שותה מי גשמים וכל העולם כולו מהמצית" [תענית י"ד א']. כמו שבמעמד החמרי הארץ היא הרכוש היסודי המעמיד את האדם ואת הנו"ע על רגליו, והיא המביאה איתו לכלל מעמד ביתר קניניו, אשר ע"כ "כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם" [יבמות ס"ג א']. והמשפט הזה מתגלה הוא ביותר במובן האומה בכללה, שאפילו המעמד הגבוה של הכתות שעוסקות באומניות אחרות המעולות מהקרקע הוא נעוץ ביסוד של מציאות הקרקע, ע"כ מתייחסת היא הקרקע לשאר האומניות כדמות יחש השורש אל הענפים של האילן, שהשורש הוא מקור החיים, ומ"מ מתי פעולתו יוצאת לאור? כשהוא מתפאר בענפיו הטובים והמסתעפים, וכמו כן הקרקע אע"פ שבשתסילק ממנה ההשפעה של התולדות המסתעפות, עקומה הבריא מביא ומופיע בעולם, הרי היא אומנות פחותה, כדאמר שם ר"א זה גופא: "אין לך אומנות פחותה מן הקרקע". ומ"מ בהיותה מחיברת לכללות הדברים הטובים שהיא גורמת, הרי היא יסוד הכל וקיום כל, (ומיושב בזה קושיית התוספות [שם ד"ה שאין.] בטוב טעם).

וכבמעמד החמרי כמו כן במעמד הרוחני המצות התלויות בארץ הנה הנן הרכוש הרוחני היסודי של האימה בכללה ושל קדושת יחידיה, כמדרגת הקרקע, העושה את האדם ראוי להיות אדם, והמצות שאינן תלויות בארץ הנה המטלפלין. שהם נקנים אנב קרקע, ומה מכונן הוא רמו קנין אנב דמטלפלין אנב קרקע בענינא דקרא של הזכרת אומץ הקביעות של א"י, מ"ויתן להם אביהם מתנות רבות לכסף ולזהב ולמנדנות עם ערי מצורה ביהודה" [ד"ה כ"א], כמבואר בב"ק [י"ב א']. וכאשר כללות התורה והמצות תלוים בקדושת הארץ, ע"כ אנב מצות התלויות בארץ שבהם מתגלה כח הקדושה האהית העליונה של חיי האומה היסודיים — הקרקע הרוחנית, שאנבם יש לנו תפיסה וקנין בכל המצות כולן, גם באותן שהן חיבת הגוף ונוהגות בפועל גם בחו"ל.

ע"פ ההבנה הזאת המאחדת את שתי המערכות הללו, של המצות כולן, בתכונה אחדותית, עלינו לחפש את הבריה המכריח אותן, שע"י יעשו חטיבה אחת. המצות שנוכל לחשבן לאמצעות בין שתי המערכות המצות התלויות בארץ ושאין תלויות בארץ, הן מצות שהן חובת הגוף מצד עצמן, אבל הן

קשורות לא"י בתכנון הגלוי באלה המצות מתרכזים שני הכחות, הכח של המצות
ההללויות בארץ והכח של מצות שהן חובת הגוף; המצוה המצויינה שכח הארץ
הוא ניכר בה הרבה במצות הגוף, היא מצות ארבעה פינים, "אך בחמשה עשר
יום לחודש השביעי באספכם את תבואת הארץ תחגו את חג ד' שבעת ימים
ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון, ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ
הדר כפות המרים ענף עץ עבות וערבי נחל ושמחתם לפני ד' אהיכם שבעת
ימים." [ויקרא כ"ג].

חג המוכות בכללו הוא כ"כ מחובר לקדושת הארץ ושמחת פירותיה, עד
שלמדנו חז"ל שצריך לעגור את השנה כדי שיהיה החג באסיפת הפירות,
כדאמרין בספרי [שם סי' קצ"ב], "באספכם את תבואת הארץ, עבר את השנה
שהעשה באסיפת הפירות, יכול באסיפת כל הפירות ת"ל באספך מגרנדך ומיקבך,
מגרנדך ולא כל גרנדך, מיקבך ולא כל יקבך, יכול מקצתם ת"ל באספכם את תבואת
הארץ, כיצד, השתדל לעבר את השנה שתעשה את החג באסיפת רוב הפירות".
הרוב הכמותי הגורר אחריו את המיעוט, מכון הוא ג"כ לענין הרוב האיכותי
הגורר אחריו את הנמשכים אגבו. קדושת הארץ שהיא הבסיס לרוב המצות
ותוכן הקדושה, היא מושכת עמה את כולם, וכמה מרגשת היא האומה את
היחש הכפול של קדושת הארץ וקדושת הגוף התלוי במצוה חביבה זו! וישראל
אע"פ שאינם נביאים בני נביאים הם [כפסחים כ"ו ב'] ומרגישים הם מקדושת
נשמתם פנימה את האורות הגדולים המתלהבים יחד במצוה חביבה זו הכוללת
קדושת הארץ וקדושת הגוף, ועושים אותה בשמחה ובהידור גדול, ביחוד זה
החלק מהמצוה הנא ראשון בתורה, "פרי עץ הדר" שיחדתו התורה ביחוד של
חשיבות מישאר המינים, שאינו בא עמם באגודה וכדאמרין בכרייתא [סוכה ל"ד
ב'], "א"ל ר"א יכול יהא אתרוג עמהם באגודה אחת, אמרת וכי נאמר פרי
עץ הדר וכפת תמרים והלא לא נאמר אלא כפת". נראה מזה שהוא החלק
היותר כולל ועקרי בהמצוה מצד הענין הרוחני שבה שהוא כולל את כולם וכולם
מאירים בו, כלב הכולל את כללות כחית החיים של הגוף המתכנסים לתוכו,
וברעיא מהימנא [פנחס ד' רנ"ו], "אתרוג מלכות דומה ללבא" [ועיי' פרדס רמונים
שער ערכי הכינויים ערך א' אתרוג] ומה נעים הרמו במספר אתרוג הר"ג,
המצטרף עם שלשת המינים לתרו"ג ככל המצות כולן, "מצות ד' דא אתרוג"
[ז"ח כי תשא נ"ד ב'] המעורר את הרעיון על יקרת ערך כללותו הנפלאה [ועיי'
הולעת יעקב פרק סוד ד' מינים ד"ה כתיב] אע"פ שלמעשה כולם מעכבים זא"ז.

והנה כשם שהמצוה הקדושה והחביבה הזאת היא קלה ונוחה לקיימה
בשמחה ובהידור בארצנו הקדושה והחביבה, וכיותר בישובה השלם בהיות כל
יושביה עליה, וכד' הרמב"ם [במו"ג פמ"ג משלישי] שאחד מהמעמים הגלויים
ליחוד המינים הללו במצוה שמצורף לטוב מראם ורעננותם ועמדם על לחותם
בשבעה ימים, יותר משארי צמחים, הוא רוב מציאותם בארץ ישראל; לעומת
זה כמה כבדה ויקרה היא, ובכמה עמל וצער היא עומדת לעם ד' אלה פזורי
הגולה, באיים הרחוקים ובקצות הארץ, במחוזות הקודרים מני קרת, ומרחות
קדים ומסעירים במשך הקופות השנה אשר גם עמל וצער זה יזכירו אותנו

חמדת ארץ חמדה המסוגלת לקדושת שורש נשמתנו ולאור חיי רוחנו ונזייתנו ולקיום המצות כולן באורה וצהלה, בשמחה ובמנוחה קדושה, אשר ע"כ קבע ביותר במצוה זו ריב"ז וזכר למקדש, לקיים הא דכתיב: כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאום ד', כי נרחק קראו לך ציון היא דורש אין לה [ירמיהו 5'] מכלל דבעיא דרישה, [ר"ה ל' א'] ע"כ היו משתוקקים כמה וכמה גדולי עולם נאזני הדור וצדיקי אמת לקיים מצות אתרוג ביחוד מגידולי אה"ק תובב"א ולהוסיף החבה היתה סבה מאת ד' הנוחר בארץ חמדה, שנתגלה קלונם של האתרוגים הנמכרים מבני נכר שונאי ישראל מהגנות שבחו"ל ונתברר הדבר שהם מורכבים, שהוא מלתא דפשיטא לכל גדולי הדורות מיום שנתעורר הספק שהמה פסולים למצוה ולברכה. וכ"כ היה הענין פשוט עד שלא נמצא ג"כ עוד צורך ב"כ להעמיק בדבר ולפלפל בעיקר ההלכה של פסול המורכבים, רק מקרים אחדים של חששות ושל עניני לעז שלא נתבררו בימים ההם, שהוחלו להיות יוצאים על איזה גנות ממטעי האתרוגים בחו"ל, גם שיצאו איזה גדולים לפלפל ביסוד פסול המורכבים. אבל אין גם אחד מהם כמעט אשר ימלא לבו להכשיר את הפסולים שכבר הוחלט דינם לפסול מרבנן קדישי קשישאי ו"ל, זה כמה דורות, בלא שום גדנוד ופקפוק כלל, וכל עיקר השקלא ומריא של הגדולים שהאריכו בזה בספריהם טובב למעשה רק על הציר של הבירור, איך לברר את הכשרות של האתרוגים הבאים ממרחק מבין הגוים ואיך להחזיקם בחוקת בלתי מורכבים, ודרך אנב פלפלו איזה מאוהם גדולי הדורות ג"כ ביסודות טעמי פסול המורכבים בדרך בנין וסתירה כדרכה של תורה; אבל לא עלה על דעתם חלילה להעביר קו על כל הדברים שחששו להם ב"כ הנאונים של כמה דורות קדומים, ראשונים במלאכים שכולם גזרו אומר בדעתם הרחבה להחליט את פסול המורכבים.

ובתקופת הימים האחרונים בדור שלפנינו נעשה ענין כשרות האתרוגים חוליא אחת מהשלשלת הגדולה של חביבותא דא"י, באשר מצאו כאן על אדמת הקודש מקום להשגיח על גידולם ונמיעהם ולהמציא עי"ז לאחינו הקרובים והרחוקים אתרוגים כשרים ומובטחים. ורוח ד' לבשה את אחדים מגדולי עולם נאונים גדולים, חסידים ואנשי מעשה שהכירו כמה גדולה היא מעלת חביבות א"י שמתלבשת בתוכן המצוה הקדושה והחכימה הזאת, מצות אתרוג, ולבם הקדוש והטהור המה למאד על הדר המצוה היקרה הזאת וכשרותה הנעשקים מכללות עם קדוש ע"י בני נכר המזויפים ומרכיבים את אילנותיהם כלאים להמעות את ישראל ולהכשילם, במצוה פסולה אליבא דרובא דרבוותא קמאי ובתראי, ומוציאים עי"ז סבומים גדולים מכספם של ישראל שהי' אפשר להיזר נכנס לטובת אה"ק בנינה וישובה, כשהיו כל האתרוגים נדרשים מאחינו עובדי אדמת הקודש, המישבים את ארץ חמדה בעמל כפיהם ויגיעם, וכלי זינם עליהם של גדולי זרים הללו, כמה שהם מנוהצים בהדור למראית העין, אותו ההידור החיצוני הבא כולו רק מסבת ההרכבה הכאיסה והאסורה מצד דין תוה"ק הידור של שחץ ונאוה, ויפה אמרו דורשי רשומות, אל תביאנו רגל גאוה" ר"ת, "אתרג" והוא אתרג חבר באמת [כסבואר בפנים] וחסר

— ה —

באיכותו מצד פסלותו, נבהל להון איש רע עין ולא ידע כי חסר יבואנו" וכהא דדרשו חז"ל גבי "עפרן חסר כתיב" [כמדרש רבה חיי שרה].

הוי, אל הביאני רגל נאוה של בני נכר המתנאים בהידורם ושחן יפיפיהם החיצונה שהוא כסף סינים מצופה על חרש, וידרשעים אל הנידני, ד"ת למפרע "תואר" כאחוזן דשקר שהן למפרע — כי רק התואר החיצוני יכולים הם ע"י הרכבה לשקר ולזייף שהיא הצורה המפורסמת אצל ההמין, הנקראת בשם "תואר" כלשון הרמב"ם [במו"נ פ"א ח"א, זה' יסודי התורה פ"ד ה"ח].

והנה פנמו בני נכר הללו את המצוה היקרה והחביבה, עד שאח"כ כאשר קמו צדיקים יסודי עולם גודדי גדר ועומדים בפרץ להחזיר עמדת המצוה ליושנה, היה הדבר קשה בקריעת ים סוף להחזיר את ההמון מהרגלו, ביחוד במקום שהברק החיצוני מסייע לו, לרמות את העין, והדברים היו הולכים ונמשכים בכבדות, היעו של ההרכבה על גנות חז"ל התחיל בתחלה לצאת על מקומות ידועים והיה הולך ומתברר, ואח"כ התחיל הספק להתגבר על כל מקום שאין שם השגחה ברורה ומדוייקת, הסכסוכים הולידו מלחמה של תורה ומלחמת סופרים המשמיעים לרבים שיסוד הכנס היה רק להודיע עד כמה כח הבירור מגיע, שהאתרוגים הנלקחים מיד הגוים במרחקים הנם בלתי מורכבים, בין כה וכה החלו היחידים הגדולים אוהבי אדמת הקודש וחפצים בקיום המצוה כמאמרה בכל לבנם ונכל נפשם את מעשיהם להכריז על הדור מצות אתרוגי אה"ק, אהבת ציון וחגיגה עפרה ואבניה שההגברה בימים האחרונים בחסלת ד' על עמו, אשר ברוגו רחם יזכר, והארץ יזכר, הועילו גם הם לקשר את הלכבות להדר אחרי אתרוגי א"י ולבכר אתם על אתרוגי חז"ל.

אמנם עצת ד' אשר יעץ להתחיל בימינו לעיננו את קוממות הריסות ארץ חמדתנו ולהחל לקים את דברו המוב על ידי נביאנו: "הנה ימים באים נאם ד' וזרעתי את בית ישראל ואת בית יהודה זרע אדם זרע בהמה" [ירמיהו ל"א כ"ז] ואהבת אה"ק הנמועה ומושרשת בלבב עם קדוש מני, או, מאז נשבענו על נהרות בבל, "אם אשכחך ירושלם תשכח ימיני, תדבק לשוני לחבי אם לא אזכרכי, אם לא אעלה את ירושלם על ראש שמחתי", כשהגיע עתה עת דורים להיות מתנוצצת מעט לצאת לפועל ולמעשה, וירדה מפרומי חביון הקדושה העליונה הגנוזה בנשמות, לבבות ורוחיות אל עולם המעשה השפל החומרי עשתה גם היא במעשה כל מפעלות אהי עולם ב"ה, אשר אין חקר לתבונתו, "המביא סגנים כמו חומר וכמו יוצר ירמס מינ", וכחות מעשיים גסים, ואנשים המושפעים מתבונות חומריות נמוכות נתערבו בתוך העולם המעשי הזה, אשר באמת זאת היא העצה העמוקה של מלכו של עולם ב"ה, שהדעות הרמות והקדושות הנצחיות וקיומן בדברו עדי עד הגם מתמלאות ע"י כל הכחות כולם, וע"י יפיד כנסיה בריאה בתומרייתה אפילו מנושמת בקצת חלקיה, כשתחיל להתיסד באה"ק, יוחל חומר טוב הראוי לקבל את הצורה השלמה של האורות העליונים והנשגבים, שאדמת הקודש מסוגלת להם ע"י אור תורה וזהר בינה ודעת קדושה וטהרה ושפע

רוח אלהים חיים, "להחיות שבורי לב ולהאיר אופל אלמנה", בראשית זריחה קרן אורה שילך ואור בשטף גדול כפרץ מים, ע"י התרחבות התשוקה העליונה לקדושת ארץ חמדה וקיבוץ בניה לתוכה, למען שם אלהי עולם א' אלהי ישראל, ולמען עמו ונחלתו; ואלה הכחות הנראים מגושמים ושפלים כיון שהנם חפצים לאחוז בבנין ארץ חמדה מיד הם מתעלים ומכש"כ שגם הגרועים שבהם שאין בהם אור תורה כמעט, ואפילו אותם המעטים שהוכו במחלות שיבושי דיעות העלולות לפי ירידת הדור והומן, מ"ם הודם וקדושתם של ישראל ניכר בהם מאד, וכל רואיהם יכירם כי המה זרע ברך ד', אין בהם אותם התכונות הדעות של גזל ועריות, שכרות ושפיכות דמים, שעלולים לרדת אל אותה ההשפלה הגרועים שבין פזורי הגולה, יושבי אדמה ממאה, אבל יש בהם צדק, יושר, רחמים, חמלה, כבוד צניעות ונבונה, זרע קודש אלה חותמם של אבות העולם אילי הצדק מטע ד' ניכר בהם מאד מאד. וע"י הדרת קדושת ארץ הקודש הנם עומדים, לפחות במשך הדורות, להתעלות ולהתרומם במעלה גדולה וקדושה מאד להיות באמת אוצרות חמדה בארץ חמדה, וכ"ז הוא מהזיבוריות והגרועים, אבל בהדר גאון עז קדושה פנימית נחפאר בתהלת אמת, בשבי הגולה הנבנים בארץ חמדה כי ע"י הגבורה אהבת בנין אה"ק נרתיספו כמה וכמה ת"ח וצדיקים אהבי תורה ומצות הקשורים בכל לבנם ובכל נפשם בקדושת א"י, לשם ד' ועמו, ומכולם יחד תבנה והכונן התחלת פליטה שאר ישוב ותחילת נחמת אסירי התקות, להיות כלי מיכשר לקבל אור גאולה וישועת עולמים, בגאון ד' ואור כבודו שופיע מהר קודש אלהי יעקב על כל אפסו תבל.

אותם איש לא יוכלו להתבונן בסעשה ד' הגדול אשר הוא עושה על אדמת הקודש יחשבו שאי אפשר לדרש לציון ולבקש את בנינה ע"י בניהם אשר נדרו ממנה ונפוצו בגולה, ששבו אליה, כ"א כשנבקש את הנמנע, את מה שהוא חוץ לטבע האדם והמציאות, בבחירה האנושית בקביעות והיינו שיהיו דוקא כל העם כולו ת"ח ותמימים, ושכחו כי הכתוב אומר גם על העתיד המזהיר "אם ירחיב ד' אהיך את גבולך כאשר נשבע לאבותך ונתן לך את כל הארץ אשר דבר להת לאבותך, כי תשמר את כל המצוה הזאת לעשותה אשר אנכי מצוך היום לאהבה את ד' אהיך וללכת בדרכיו כל הימים, ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה ולא ישפך דם נקי בקרב ארצך אשר ד' אהיך נתן לך נחלה והיה עליך דמים". [דברים י"ט] הרי אפילו המעלה היותר עליונה של הכלל אינה יכולה להתבונן כ"א כשימצא בקרבנו — עד אשר יתעלה העולם ורוח הטומאה יבוער מן הארץ, — אנשים פחותים ומגושמים, שסוף כל סוף אפילו מקרה רצה בשגגה איננו עלול לבא ע"י אנשים רוחניים ומופלגים מהמוניות, כדאמרינן במעמא דשלש ערים בעבר הירדן, שהוא יותר מכפי הערך של כל א"י משום דבנלעד נפישו לוצחים, [מכ"ה י"א א'] וכשם שבגוף האדם אין הקדושה מתקיימת כ"א ע"י קיבוץ כל הכחות כולם החומריים והנפשיים הטובים והרעים שרק ע"י הכללות יבוא השלמות, כן אין כנסת ישראל מתעמרת על אדמת הקודש כ"א בכל כחותיה

„בעת ההיא נאם ד' אהיה לאלהים לכל משפחות ישראל והמה יהיו לי לעם.“
 [ירמ' כ"ה] ודוקא ע"י החומר הגם הנמצא תוכר פעולת האורה והקדושה
 העליונה, המזככת אותו „וכל תענית שאין בו ממושעי ישראל אינו תענית“
 [כריתות ו' ב'] „העושין פירות יהיו זקוקין לשאין עושין, ושאין עושין פירות
 יהיו זקוקין לעושין פירות, ואין אדם יוצא יד"ח בהן עד שיהיו כולן באגודה
 אחת, וכן ישראל בהרצאה עד שיהיו כולן באגודה אחת שנאמר הבונה
 בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה. [מנחות כ"ז א']

מניעת הכרת הדעה של קדושת השלום על ישראל הבא בשלמותו
 רק בארץ שלום. „ונתן לך ד' לב רגז בבבל כהיב“ [כנדרים כ"ב א'] שזאת
 היא עצמה כחה של הגלות ומאסרת, שגרם החטא שנלקו בו רבים מגדולים
 וחשובים מאד בדור, גרם להרחיק לבב רבים מהחיבה המעשית של בנין
 א"י. ועי"ז לא נשמע כל כך הקול הקורא להרבות בקנין אתרוגי א"י יסמילא
 נהחזקו עי"ז בני נכר בעלי הגנות שבתו"ל ויוסיפו להכשיל את ישראל
 באתרוגים מורכבים הרכבת כלאים.

במשך הזמנים הלכה הגנות המלאכותית הלך והתפשט בין כל עובדי
 האדמה, וביתר בין בעלי אילנות ופרדסים לסחורה, ומנהג ההרכבה של
 אתרוג בלימון הלך הלך וגדול, עד שעתה אין במציאות שום גנן העושה
 מסחר באתרוגים שירע מסדר אחר בנטיעה כ"א ע"י הרכבה ע"ג לימון. וזאת
 היא השיטה הכבושה לרבים, שקשה למצוא מי שמתנהג באופן אחר. וכאשר
 אילנות האתרוגים שאינם מורכבים אינם מאריכים ימים רבים על מעמדם
 ומקץ תקופה לא ארוכה ימות גועו, ע"כ במשך זמן של איזה מספר שנים
 אין אנו מוצאים כמעט כלל אתרוגים בלתי מורכבים וזאת אם יהיו משומרים
 בהשגחה מיוחדת ע"י ישראל, וכאשר אין לנו בכל הארץ, כפי המפורסם
 בטע אתרוגים בחו"ל שיהיו משומר ע"י ישראל, בא המצב למדה זו שבמעט
 כל האתרוגים הנמכרים בכל העולם הם מורכבים, וכל עניני הברורים
 והסימנים הם עתה למותר [כמבואר בפנים].

והנה קמו בהתקופה האחרונה אחרים מהאיכרים עובדי הארמה
 אשר במושבות באה"ק וישעו טמע אתרוגים כשרים ובדוקים והנם נמסרים
 לשמירה ולהשגחה מעולה ועל ידם נוכל לזכות את ישראל במצוה ברורה
 בדת וכדין, מצוה כמאמרה לעת בזאת שאין במציאות דרך ואופן אחר איך
 להגיע לקיום המצוה כהלכתה כ"א ע"י אלו האתרוגים היחידים בעולם
 בבירור כשרותם.

והנה כאשר רבה המכשלה והאתרוגים הכשרים נתמעטו במציאות,
 החלו המונים אחרים לברות שחלילה הותרה הרצועה וכאלו יצא מפי
 חכמים להבשיר את הפסולים המורכבים מה שלא היו דברים מעולם, ואין
 שים גדול בעולם שיעלה על דעתו להרים ראש להקל נגד רובא רובא של
 גאוני עולם משנות דור ודור, שנפח אחד ובפשיטות גמורה החליטו את
 פסולתם של המורכבים, ולא נחלקו כ"א בטעמו של דבר, ולא ביסוד
 ההלכה הפשוטה. ע"כ אמרתי עת לעשות לד' ואף שדברו כבר רבים ושלמים

— ח —

במקצע זה של איסור המורכבים, מ"ם עוד יש מה לדבר ולבאר ואע"פ שלא השיגה ידו לעיין בראוי בספרים המדברים מזה ואפילו הספרים המעטים שהיו לפני בזה הענין ג"כ לא עלה בידי לעבוד על כל דבריהם מכמה כניעות, מ"ם רשמתי מה שעלה על דעתי בקצת עיון, והנני ניתן בזה חלק רשום מאשר החלתי לבאר בס"ד בזה הענין להזכיר לרבים את הדבר הפשוט שהחל למורת לבנו להשתכח כמעט, לקיים, "זכרו מאחר שבא להשיבחו" [כביצה ט"ו ב'] וכלשון הרמב"ם [במו"נ פ' נ"א מראשון]: "במציאה ענינים רבים מבוארים גלויים מהם מושגלים ראשונים ומודגשים, ומהם מה שהם קרובים לאלו עד שאפילו הונח האדם כמו שהוא, לא יצטרך עליהם מופת, כמציאות התנועה, ומציאות היכולת לאדם והגלות ההויה וההפסד ופכעי הדברים הנראים לחוש כחום האש וקור המים וכיוצא באלו דברים רבים, אמנם כאשר יצאו דעות זרות, אם מטועה או ממי שכיון זה לענין זה והלך בדעות ההם כנגד טבע הנמצא, והרחיק המורגש, או רצה שיביא לחשב מציאות מה שאינו נמצא הוצרכו אנשי החכמה להעמיד הדברים ההם הגלויים, ולבטל מציאות הדברים הנחשבים". ואקיה שע"י הערת הלב בד"ת היוצא ממקום אשר עינינו ולכנו שם, מההר המוב והלבנון סאדמת הקידש, יתעוררו הלבבות להודרו בקיום המצוה כדת של תוה"ק. ועי"ז מפילא תגדל חבת אה"ק וחשק תשוקת הנשמה לארץ חסדה יהיה הולך ועולה בלבב כל עם ד' בזכרנו את ציון דביצא דרישה, ובפרט בימינו אלה אשר כל אלה אשר חבתם לציון היתה באין רוח מנשמת אלהים חיים באין קדושת אמת ואמונת אמן קשורה בקשר אמיץ ולב מהור באהבה אלה נצחית הקשורה בנשמתה ומקור חייה של כנסת ישראל לערי עד שרק היא עומדת לעולם, כל אלה הלבבות הרחוקים מזה הולכים הם ונפרדים מעל אהבת אה"ק; אהבתם שהיתה חמרית ודמיונית לעומת שבאה כן הלכה, ומטיבותם של קרובים שנהפכו מאוהבי א"י בלא דרישה ד' השוכן בציון סקרב לב ונפש, לשונאיה ומנדיה, במשך זמן קצר. אנחנו לכדים מיבותם של רחוקים, כל אהם שהם מחזיקים מעט באהבתה ואת ד' אהי ישראל השוכן בקרבה לא דרשו, כי לא לאירך ימים יעמדו במעמדם, וסמ"א שרי בחיבורא וסיים בפירודא". ובמקרה אהבת אה"ק כן היא ג"כ אהבת האומה ואהבת לשון הקודש, היסוד החלש הולך ומתמוכט ועד ארגיעה לשון שקר; בעינינו הננו רואים את המצב האיום והמחריד, שלא יותר דבר מכל הקנינים החיצונים, שנרתוקנה נשמתם, שהם רק או חיים וקיימים בשלהם משורשים בעיקר חייהם ומקור לשדם חי העולמים ב"ה נוטה שמים ויוסר ארץ הנותן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה, האומר לציון עמי אתה. הירום השורש גורם תמיד, את מה שגורם סאן, הרברים שיהיו חדשים לעולמים עד אשר יצדק קודש, "שרשם כמק יהיה ופרחם כאבק יעלה, כי מאסו את תורת ד' צבאות ואת אמרת קדוש ישראל נאצו". [ישעי' ה'] ועינינו הרואות, כי סאהבת האומה, הארץ יחבת השפה וכו', עם מאסה של תורה, עד שנאת כל אלה ותיעובם, הוא רק מהלך קצר של איזה שנים ואיזה נפיונות המביאים לירי מורך לב, את כל מי שלא שם בד' מבטחו

ויפנה אל רהבים ושמי כזב, ע"כ עתה כאשר הסיגים ובדילים הגמורים הנם מוכנים להתפרד מעל ארץ חמדה ומדרישתה, ומכל הענינים המסתעפים ממנה, ומכנסת ישראל בכלל, הנה הגיע העת לכל אוהבי שם ד' באמת לכל הרוגלים בשם ציון נוה צדק והר הקודש במעוז שם ד' אלהי ישראל אשר בחר בציון להיות מאיר מקרבה על כל העולם בכבודו לערי עד, לשוב בחמדה גלויה לאהבת ארץ חמדה ולהחזיק בכנינה, ובהרחבת ישובה ע"י אחינו המחוננים את עפרה וחפצים להתישב בה, ולחיות עליה, למען היות אות ומופת לאחינו שבגולה, כי בא עת לחננה, ועת לשוב נרחים מכנפות הארץ אל בית אמנו וחדר הדרתנו. עתה ראויה היא מצדי צדדים חבת א"י וישובה המעשי להפוס מקום גדול בכל דבר וענין של קדושה ועבודה תמה, וכאשר מאת ד' היתה נסיכה בימנו אלה, שזאת המצוה היקרה הבאה בזמן שמחתנו למועד הראוי לדרישת ארץ חמדה בכל לב ונפש מכל זרע ישראל, שהיא לא הוכל להתקיים כ"א ע"י חביבות פירות גדולי אה"ק, ועוד נוסף לזה שבפרוץ הדבר יוכלו אחינו העובדים את אדמת הקודש להוסיף נגיעות רבות וגני אהרונים, ויהיה גם זה מצטרף להרחבת בנין אה"ק וישיבתה השקולה ככל התורה בולה, ע"כ אקוה לד' יתברך שמו, לאור חסדו ואמתו, כי יועילו דברי אלה המעטים בחוברת זאת ובחוברות אשר תקוה נפשי לעזרתו יתברך לחו"ל לכתב לחבר ולסדר בענין זה ובכלל בענינים הנוגעים לאהבת אה"ק, ולחובותנו החדשים בענינים המעשים והרוחניים, בסדרי התורה והעבודה הראוים לנו להתחזק בהם בעת לעשות לד' בעת הזאת שיהיו לרצון ולהתעוררות לכבות טהורים וקדושים גבורי כח עושי דברו ב"ה, להעיד ולעורר את האהבה לארץ חמדה ארון עולמים ב"ה, וחמדה ישראל, ארץ צבי צבאות גוים ולדרש לציון בפועל ובמעשה, ביחד עם עצה והושיה וחבת קדושה ביון. שהיא מתעוררת תלך הלך וגדול הלך והתרחב והבנין המעשי החי עם נשמת אלהים, חיים אשר בקרבנו, יעורר עו גם לאורה של תורה, וחכמת אמת, לדרש ד' ועוזו ולבקש פניו תמיד, לפקח עינים עורות ע"י אוצר חכמתה של תורה גנוזה, שאורותיה יופיעו מציון באיר חדש, ע"י כה שיתאחדו ה"ח שבגולה היחידים המעולים גבורי כח עושי דברו ב"ה עם הסציונים שביושבי ההר חמד אלהים לשבתו להתיחד בעסק פנימיות דרישת חבת גנוי תורת אמת, להאיר אור חכמת האמונה והעבודה לרום קרן ישראל בתפארה באור גדול מתוק ונעים, המרבה גדולה שלום חדוה ואורה, ולהחיות מארץ חיים את הנשמה של כנסת ישראל המתעלפת מצמאון לדבר ד' כי יגלו מים מני ים, וחכמת ישראל האמיתית המקורית הראויה לשמה באמת ובצדקה, היונקת מטל שמים העליונים תשוב ותחיה על אדמת הקודש לחיות עם רב, ומציון מכלל יופי אלהים יופיע וזרח בחושך אור לישרים ומעת צרה ליעקב וישע, וידעו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו, ובהר ציון ההיה פלטה והיה קודש, המצוה החביבה המושרשת בזכר חבת ארץ החיים וחבת שתתקיים כהלכתה וכמאמרה ע"י חבת אה"ק יהיה לאור זרוע להצמיח אור יקרות, ולעורר את האהבה הנרדמה במעמקי לב עם ד'

כולו לארץ צביו, להר קודש אהינו ולעיר שחברה לה יחדו, וכיונים אל ארובותיהם, ישובו עררי צאן קדשים לשבת כחבל נחלת יעקב, לעורר ימין עליון להצמיח פדות עולמים, ובצדק ובשלהבת אש קודש יאמר נא ישראל בזכרו מרחוק את ד' וירושלים תעלה על לבבו, בנשאו עיניו אל חמדה עולמים הצפונים לו בארץ קודש מקוד חיו ויסוד קרן ישעו ובידו פרי קודש גידולי ארץ חמדה, מטע לשם, מעשי ידי אחים אהובים זרע קודש אשר נקבצו ממזרח וממערב מצפון ומים באחרית הימים, להיות התהלה לקיבוץ גאולים בימין ד' רוממה, את התפלה המעולפת הוד רזי הדרת קודש ומפיקה חמדה וזיו לבבות לציון רוח אפינו ולרוממות קרן ישראל בגאון שם אהי יעקב אשר יעלה ויראה במכון לשבתו עולמים, בעו גבורה, במתק חכמה ועמרת גדולה לאמר: „בפרי עץ הדר כפות המרים וענף עץ עבות וערבי נחל אותיות שמך המיוחד תקרב אחד אל אחד, והיו לאחדים ביד, ואדע איך שמך נקרא עלי, ויראו מגשת אלי, ובגענועי אותם תשפיע שפע ברכות מדעת עליון לנוה אפריון למכון בית אהינו“. והדברים הולכים ומרעישים פולחים לבבות, ומעוררים נשמות, לרוממות קדושה, והדרת הפארת חמדה קדוש כשכני עליון, ודבר אהים אמת בפי חכמי תעודה אהור לא ישוב ריקם, כדאמור רבנן, בזכות ולקחתם לכם ביום הראשון הרי אני נגלה לכם ראשון, ופורע לכם מן הראשון זה עשו הרשע דכתיב ביה ויצא הראשון, ובונה לכם ראשון זה ביהמ"ק דכתיב ביה [ירמיה י"ז] כפא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו ומביא לכם ראשון זה מלך המשיח דכתיב ביה ראשון לציון הנה הנם ולירושלים מבשר אתן בב"א.

